

FALEN EN OPSTAAN

NAAR EEN DOELTREFFENDE
AANPAK VAN PROBLEMEN
IN DE LEEFOMGEVING

MEI 2025

www.rli.nl

Trouw, 4 December 1988

Nederland haalt doelstellingen waterkwaliteit bij lange na niet: 'Dit wordt de stikstofcrisis in veelvoud'

De Volkskrant, 4 februari 2025

Drinkwater in gevaar door vervuiling

AD, 12 September 2019

Energiedeskundige vreest voor afkalvend draagvlak Klimaatwet Wat kost CO2-plan?

Telegraaf, 22 December 2018

Telegraaf, 12 April 2022

Met meer bakstenen los je de wooncrisis niet op. **Wel met financiële maatregelen die de woningmarkt weer vlot trekken**

Trouw, 2021

NRC.Next, 25 januari 2021

Vraagstelling advies

Welke fundamentele keuzes zijn nodig om grote problemen in de leefomgeving op te lossen?

Om welke vormen van organiseren en sturen vraagt dit en wat zijn daarbij de rollen die overheid, bedrijfsleven en gemeenschappen hebben te vervullen

Probleemverkenning 'Systeemfalen'

Veranderende problemen in de leefomgeving

Huidige problemen vereisen **systeemveranderingen** in onze instituties en cultuur.

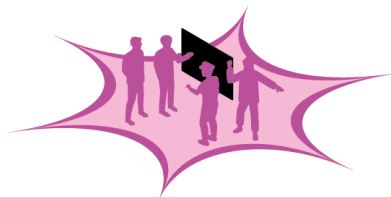

Transities kennen vele technologische en sociale **onzekerheden**.

Problemen moeten in een **internationaal speelveld** worden opgelost.

Oplossing voor het ene probleem heeft vaak **onvoorziene effecten** op andere domeinen.

Schaarste aan ruimte vergroot **spanningen** tussen verschillende beleidsdoelen.

Veranderende maatschappelijke omstandigheden

EU-beleid is steeds belangrijker geworden voor het Nederlandse leefomgevingsbeleid, maar het werkt nog niet altijd goed door in de Nederlandse beleidskeuzes.

Men verwacht dat de overheid **risico's wegneemt en compenseert**. Dit belemmert eigen verantwoordelijkheid en innovatie.

Door digitalisering beschikken mensen snel over veel informatie (en desinformatie) en mogelijkheden om daarop te reageren, met **polarisatie en politieke scoringsdrift** op korte termijn tot gevolg.

Probleemverkenning 'Systeemfalen'

Onvoldoende articulatie van waarden door technocratische benadering

Op dit moment worden beleid en de keuze van maatregelen vooral technocratisch uitgewerkt en bij voorkeur als 'niet-politiek' voorgesteld.

Een keuze of maatregel is **nooit** **neutraal** of niet-normatief.

Debat over de **weging** **van problemen** blijft buiten beeld.

Beleidsmakers reduceren problemen tot datgene wat **meetbaar** is.

Onvoldoende duidelijk en positief **toekomstperspectief** bij doorvoeren veranderingen.

[illegible]

Probleemverkenning 'Systeemfalen'

- Bedrijfsleven komt op eigen kracht onvoldoende tot transformatie

- Toename (gedetailleerde) wet- en regelgeving

- Faciliteren, reguleren en creëren van markten door overheid biedt onvoldoende oplossingen

- Belangenbehartiging en lobby belemmeren verandering

- Oplossingen vragen om een ingewikkeld samenspel tussen bestuurslagen

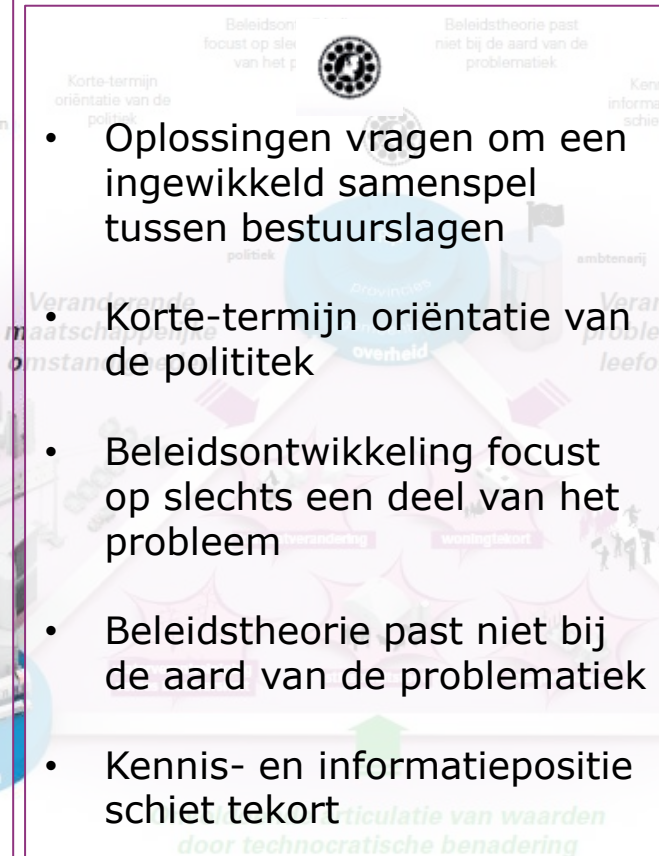
- Korte-termijn oriëntatie van de politiek

- Beleidsontwikkeling focust op slechts een deel van het probleem

- Beleidstheorie past niet bij de aard van de problematiek

- Kennis- en informatiepositie schiet tekort

- Gat tussen beleid en uitvoering

- Onvoldoende innovatie in governance, instituties en instrumenten

- Stapeling van regelingen en instrumenten werkt belemmerend

- Onvoldoende begrip van collectieven en commons

- Maatschappelijk middenveld is versnipperd geraakt

Belemmering

Maatschappelijke dialogen
over waarden ontbreken

- Onvoldoende articulatie van onderliggende waarden van politieke keuzes en beleid
- Geen gedeeld beeld van de feiten in de maatschappij
- Dialoog in het maatschappelijk middenveld verliest betekenis

Aanbeveling 1

Belemmering

Geen oog voor bijdrage van gemeenschappen

- De overheid komt moeilijk los van haar sturende rol
- Gemeenschappen komen niet altijd vanzelf in actie
- Adviserende potentieel van gemeenschappen wordt verkeerd benut

Aanbevelingen 2 en 3

3. Creëer gremia waar overheid, bedrijfsleven en gemeenschappen samenkomen

Belemmering

Samenspel tussen overheid en bedrijfsleven levert onvoldoende oplossingen

- Sterke oriëntatie op gevestigde financieel-economische belangen
- Overheidsinterventies begrenzen de negatieve effecten van bedrijven onvoldoende effectief
- Sommige gevestigde bedrijven houden verandering tegen

Aanbeveling 4

Investeer in veelbelovende nieuwkomers, innovatieve bedrijfsmodellen en productieprocessen

Geef negatieve effecten op de leefomgeving van economische bedrijvigheid **een prijs**

Normeer ongewenste activiteiten en effecten

4. Breng het bedrijfsleven in stelling voor toekomstbestendige ontwikkeling

Belemmering

Gebrek aan overzicht en slagvaardigheid bij de overheid

- Doortastende politieke keuzes geblokkeerd door risicomijdende cultuur en gebrek aan faalruimte
- Aandacht vrijwel uitsluitend gericht op de korte termijn
- Te weinig nadruk op inhoudelijke kennis in de overheidsorganisatie
- Gebrek aan overzicht door verkokerde organisatiestructuur
- Weinig zicht op uitvoerbaarheid van beleid bij beleidsmakers

Aanbeveling 5

5. **Versterk het systemische vermogen van de overheid**

Breng het **ambtelijk vakmanschap** op orde

Doorbreek de **verkokering** in de ambtelijke organisatie

Houdt het **langetermijnperspectief** beter in de gaten in de politiek.

Heb oog voor de **uitvoerbaarheid** van beleid

Reflectievragen voor de ambtenaar (geïllustreerd met case Stikstof Landbouw)

1. Definitie van vraagstuk
2. Systemische benadering
3. Belang van het vraagstuk
4. Welke waarden en normen spelen een rol?
5. Welke perspectieven op het vraagstuk spelen een rol?
6. Wie kan wat doen?
7. Noodzakelijke instrumenten en werkwijzen

- DANK U
- Download hier het advies:

Scan de QR code
voor alle naslag
van de VNG
Kennisdag

Samen leren voor een beter Nederland